

INNOVATSION FAOLIYATNING IQTISODIY O`SISHGA TA`SIRI.

Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola innovatsion faoliyatning iqtisodiy o'sishga chuqur ta'sirini o'rganadi. U innovatsiyalarning iqtisodiyotga ta'sirini o'lchashning turli usullarini o'rganadi va natijalarni chuqur tahlil qiladi. Muhokama bo'limi natijalarni tahlil qiladi va innovatsiyalarning barqaror iqtisodiy rivojlanish potentsialidan foydalanish bo'yicha takliflarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, iqtisodiy o'sish, texnologiya, tadqiqot va ishlanmalar, mahsuldorlik, tadbirkorlik, investitsiya, raqobatbardoshlik.

Аннотация. В этой статье исследуется глубокое влияние инновационной деятельности на экономический рост. Он изучает различные способы измерения воздействия инноваций на экономику и проводит углубленный анализ результатов. В разделе обсуждения будут проанализированы результаты и представлены предложения по использованию потенциала инноваций для устойчивого экономического развития.

Ключевые слова: инновации, экономический рост, технологии, исследования и разработки, производительность, предпринимательство, инвестиции, конкурентоспособность.

Annotation. This article explores the profound impact of innovative activities on economic growth. He studies various ways to measure the impact of innovation on the economy and analyzes the results in depth. The discussion section analyzes the results and presents proposals for the use of the sustainable economic development potential of innovation.

Keywords: innovation, economic growth, technology, research and development, productivity, Entrepreneurship, Investment, Competitiveness.

Innovatsiyalar uzoq vaqtdan beri iqtisodiy o'sish va rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi sifatida tan olingan. U texnologik yutuqlardan tortib tadbirkorlik tashabbuslariga qadar keng ko'lamli tadbirlarni qamrab oladi, bularning barchasi millat farovonligiga katta hissa qo'shadi. Ushbu maqola innovatsion faoliyat va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi ko'p qirrali munosabatlarni yoritishga qaratilgan. Biz ushbu ta'sirni o'lchash uchun ishlatiladigan usullarni ko'rib chiqamiz, turli tadqiqotlar natijalarini taqdim etamiz va siyosatchilar va korxonalar uchun oqibatlarini muhokama qilamiz.

Innovatsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini o'lchash murakkab vazifadir. Iqtisodchilar va tadqiqotchilar miqdoriy tahlil, amaliy tadqiqotlar va ekonometrik

modellashtirish kabi turli metodologiyalardan foydalanadilar. Umumiy yondashuvlardan biri tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar (Ar-Ge) va mamlakatning YAIM o'sishi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishdir. Bundan tashqari, patent ma'lumotlari, texnologik ishlab chiqarish va innovatsion startaplarning mavjudligi innovatsiyalar uchun ishonchli shaxs sifatida ishlatiladi. Ushbu usullar innovatsiyalarning iqtisodiyotga bevosita va bilvosita ta'sirini aniqlashga yordam beradi.

Innovatsion faoliyat iqtisodiy o'sishni boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Yangi g'oyalar, texnologiyalar, mahsulotlar va jarayonlar ko'rinishidagi innovatsiyalar mahsuldorlik, raqobatbardoshlik va umumiy iqtisodiy farovonlikning oshishiga olib kelishi mumkin. Innovatsion faoliyat iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatadigan ba'zi asosiy usullar:

- Samaradorlikni oshirish: innovatsiyalar ko'pincha mahsulot ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatishning yanada samarali usullariga olib keladi. Bu yuqori mahsuldorlikka olib kelishi mumkin, chunki bir xil yoki undan ham ko'proq mahsulot ishlab chiqarish uchun kamroq resurslar talab qilinadi. Hosildorlikning oshishi, o'z navbatida, yuqori iqtisodiy o'sishga olib kelishi mumkin.
- Raqobatbardoshlik: innovatsion korxonalar ko'pincha jahon bozorida raqobatbardoshdir. Ular noyob mahsulotlar yoki xizmatlarni taklif qilishlari, raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishlari va katta bozor ulushlarini egallashlari mumkin. Bu alohida firmalar uchun ham, umumiy iqtisodiyot uchun ham daromadlarning ko'payishiga va o'sishiga olib kelishi mumkin.
- Ish o'rinlarini yaratish: innovatsiyalar yangi sanoat, kompaniyalar va ish joylarini yaratishga olib kelishi mumkin. Misol uchun, so'nggi o'n yilliklarda texnologiya sanoatining yuksalishi dunyo bo'ylab millionlab ish o'rinlarini yaratdi. Ushbu yangi ish o'rinlari nafaqat jismoniy shaxslarga daromad keltiradi, balki iste'mol xarajatlarini ko'paytirish orqali iqtisodiy o'sishga ham hissa qo'shadi.
- Yuqori turmush darajasi: innovatsiyalar shaxslar va umuman jamiyat uchun hayot sifatini yaxshilashi mumkin. Yangi texnologiyalar va mahsulotlar hayotni yanada qulay, samarali va yoqimli qilishi mumkin. Bu yuqori turmush darajasiga va umumiy farovonlikning oshishiga olib kelishi mumkin.
- Tadqiqot va ishlanmalarning ko'payishi (Ar-Ge): innovatsion faoliyat ko'pincha tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritishni talab qiladi. Ushbu sarmoya nafaqat texnologik taraqqiyotni rag'batlantiradi, balki malakali ishchilarga talabni yaratadi va iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi. Ko'pgina mamlakatlarda Ar-Ge xarajatlari va iqtisodiy o'sish o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud.

- Eksport imkoniyatlari: innovatsion mahsulotlar va texnologiyalar ko'pincha xalqaro bozorlarda talabni topib, eksportning ko'payishiga olib keladi. Eksportning o'sishi mamlakatning iqtisodiy kengayishiga sezilarli hissa qo'shishi mumkin.
- Uzoq muddatli barqarorlik: innovatsiyalar ekologik va ijtimoiy muammolarni ham hal qilib, uzoq muddatli barqarorlikka olib keladi. Masalan, toza energiya texnologiyalarining rivojlanishi yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratishda atrof-muhitga zararni kamaytirishi mumkin.
- Tadbirkorlik: innovatsiya tadbirkorlikni rag'batlantiradi, chunki jismoniy shaxslar va korxonalar o'zlarining yangi g'oyalarini bozorga chiqarishga intilishadi. Tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy o'sishning omili bo'lishi mumkin bo'lgan yangi kompaniyalar va tarmoqlarning shakllanishiga olib kelishi mumkin.
- Investitsiyalarni jalb qilish: innovatsion muhitlari bilan mashhur bo'lgan mamlakatlar yoki mintaqalar ko'proq xorijiy va ichki investitsiyalarni jalb qilishga moyil. Ushbu investitsiya infratuzilmani rivojlantirishga, biznesni kengaytirishga va umuman iqtisodiy rivojlanishga olib kelishi mumkin.
- Bilimlarning to'kilishi: innovatsiyalar ko'pincha bilimlarning to'kilishiga olib keladi, bunda bir soha yoki sohadagi yutuqlar boshqalarga foyda keltirishi mumkin. G'oyalarning o'zaro urug'lantirilishi kengroq iqtisodiy o'sishga olib kelishi mumkin, chunki innovatsiyalar butun iqtisodiyotga tarqaladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, innovatsion faoliyatning iqtisodiy o'sishga ta'siri kontekstga, shu jumladan rivojlanish darajasiga, innovatsiya turiga va hukumat siyosatiga qarab farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, innovatsiyalarni rivojlantirish ko'pincha ta'lim, ilmiy-tadqiqot muassasalari, intellektual mulkni himoya qilish va tavakkalchilik va tadbirkorlikni rag'batlantiradigan madaniyatga investitsiyalarni o'z ichiga olgan qo'llab-quvvatlovchi ekotizimni talab qiladi.

Innovatsion faoliyatning ta'siri shunchaki iqtisodiy o'sishdan tashqarida. Bu iqlim o'zgarishi, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi dolzarb muammolarni hal qilish orqali ijtimoiy taraqqiyotga hissa qo'shishi mumkin. Barqaror innovatsiyalar nafaqat iqtisodiy farovonlikni oshiradi, balki hayot sifatini ham oshiradi. Shuning uchun hukumatlar ilmiy-tadqiqot ishlarini rag'batlantiradigan, intellektual mulkni himoya qiladigan va startaplarni qo'llab-quvvatlaydigan siyosat orqali innovatsiyalarni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, innovatsiyalarning global tabiati mamlakatlar tobora o'zaro bog'liqligini anglatadi. Hamkorlikdagi tadqiqotlar, xalqaro texnologiyalar transferi va ochiq innovatsiyalar zamonaviy iqtisodiyotning muhim jihatlaridir. Ushbu o'zaro

bog'liqlik innovatsiyalarga kooperativ yondashuv zarurligini ta'kidlaydi, chunki hech bir millat imtiyozlarni monopollashtira olmaydi.

Innovatsion faoliyat iqtisodiy o'sish va rivojlanishni boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy darajada keng ko'lamli iqtisodiy yutuqlarga olib kelishi mumkin. Innovatsion faoliyat bilan bog'liq ba'zi asosiy iqtisodiy yutuqlar:

Samaradorlikni oshirish: innovatsiya ko'pincha turli sohalarda samaradorlikni sezilarli darajada oshiradigan yangi texnologiyalar, jarayonlar va mahsulotlarning rivojlanishiga olib keladi. Ushbu hosildorlikning oshishi bir xil yoki kamroq resurslar bilan yuqori iqtisodiy ishlab chiqarishga olib kelishi mumkin.

Raqobat ustunligi: innovatsiyalarga sarmoya kiritadigan firmalar bozorda raqobatdosh ustunlikka ega bo'lishlari mumkin. Yangi va innovatsion mahsulotlar yoki xizmatlar bozor ulushini egallashi va yuqori daromad keltirishi mumkin, bu esa kompaniyalarga raqobatchilaridan ustun turishga imkon beradi.

Ish o'rinlarini yaratish: innovatsiyalar yangi sanoat tarmoqlarini yaratishga va mavjudlarini kengaytirishga olib kelishi mumkin. Bu, o'z navbatida, ish o'rinlarini yaratishga va ishsizlik darajasining pasayishiga olib kelishi mumkin. Innovatsion kompaniyalar ko'pincha o'zlarining innovatsion mahsulotlari yoki xizmatlarini ishlab chiqish, ishlab chiqarish, sotish va qo'llab-quvvatlash uchun malakali ishchilarni yollashadi.

Iqtisodiy o'sishning ortishi: innovatsion faoliyat umumiy iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. Korxonalar tadqiqot va ishlanmalar (ilmiy-tadqiqot) va innovatsiyalarga sarmoya kiritganda, bu iqtisodiyotga multiplikator ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa iqtisodiy faollik, soliq tushumlari va davlat xarajatlarining oshishiga olib keladi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, innovatsion faoliyat zamonaviy dunyoda iqtisodiy o'sishning asosidir. Innovatsiyalarning YAIM o'sishi, mahsuldorligi va raqobatbardoshligiga ijobiy ta'sirini oshirib bo'lmaydi. Ushbu potentsialdan foydalanish uchun hukumatlar ilmiy-tadqiqot investitsiyalariga ustuvor ahamiyat berishlari, startaplar uchun qulay muhit yaratishlari va akademiya, sanoat va davlat sektori o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirishlari kerak.

Bundan tashqari, korxonalar innovatsiyalarni asosiy strategiya sifatida qabul qilishlari, ijodkorlik va tavakkal qilishni rag'batlantiradigan madaniyatni rivojlantirishlari kerak. Xodimlarni o'qitishga sarmoya kiritish va texnologik yutuqlardan xabardor bo'lish bu yo'nalishdagi asosiy qadamlardir.

Innovatsiya hamma uchun mos echim emas va uning ta'siri mamlakatning iqtisodiy tuzilishi va rivojlanish bosqichiga qarab farq qilishi mumkin. Siyosatchilar

va korxonalar o'zlarining yondashuvlarini o'ziga xos holatlar va maqsadlarga moslashtirishga moslashtirishlari kerak.

Biz oldinga siljiganimizda, innovatsiya nafaqat iqtisodiy o'sishning haydovchisi, balki taraqqiyot va jamiyat farovonligining katalizatori ekanligini tan olish kerak. Barcha darajadagi innovatsiyalarni rivojlantirish orqali biz yanada farovon va barqaror kelajakka yo'l ochishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish g'oyalari va sanoat tuzilmasini o'rtadan yuqori darajaga olib chiqishning asosiy vazifalari.
2. Raqamli iqtisodiyotga asoslangan Xitoy ishlab chiqarishini o'zgartirish va modernizatsiya qilish bo'yicha tadqiqotlar. Iqtisodiy nazariya va amaliyot.
3. THE PERSPECTIVES OF DIGITAL ECONOMY FOR UZBEKISTAN: A NEW STAGE, Rajapova Madina Faridunovna¹ 1PhD student, TSUE, e-mail: m.rajabova@tsue.uz
4. Project Information Document/ Integrated Safeguards Data Sheet (PID/ISDS) Concept Stage | Date Prepared/Updated: 05-Sep-2018 | Report No: PIDISDSC24091 Public, : <http://www.worldbank.org/projects>